

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

(БАГАТОГРАННІСТЬ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ)

Збірник матеріалів

VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів

28 жовтня 2025 року

Львів 2025

«Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)»: збірник матеріалів VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів, м. Львів, 28 жовтня 2025 року. Львів: ЛДУ БЖД, 2025. 382 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Ярослав ІЛЬЧИШИН, кандидат педагогічних наук

Ігор КОВАЛЬ, кандидат педагогічних наук

Лідія ВЕРБИЦЬКА, кандидат філологічних наук

Ірина БАБІЙ, кандидат педагогічних наук

Христина ВЕРБИЦЬКА, кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент

Тетяна БОТВИН, доктор філософії, доцент

Марія ІВАНЧЕНКО, кандидат філологічних наук, доцент

Марина КУЛЬЧИЦЬКА, кандидат філологічних наук, доцент

Галина ХЛИПАВКА, кандидат педагогічних наук

Тетяна КОНІВЦЬКА, кандидат педагогічних наук, доцент

Тетяна ПУНДИК

Технічне оформлення: **Андрій БАБИЧ**

Збірник укладено за матеріалами VII Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів «Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)» 28 жовтня 2025 року.

Матеріали друкуються українською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій

- Секція 1. Мова як інструмент гібридної війни.
- Секція 2. Українська культурно-національна складова світової цивілізації. Культура і війна.
- Секція 3. Етичне й естетичне в культурі. Релігія як сфера культури.
- Секція 4. Соціально-психологічні чинники культуротворення. Соціокультурний вимір науки. Інформаційно-комунікаційні технології як новітня форма існування культури.
- Секція 5. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. Гендерна чутливість у культурі.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

УДК 008:004.8

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КУЛЬТУРІ: МІЖ ТВОРЧІСТЮ І МАНІПУЛЯЦІЄЮ

Дарина ДУДИЧ

Науковий керівник – Надія САЛАМІН,

викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

У ХХІ столітті людство переживає черговий етап технологічної революції, і однією з найвпливовіших її складових став штучний інтелект (ШІ). Те, що ще донедавна здавалося науковою фантастикою, сьогодні стало частиною нашого повсякденного життя. ШІ застосовується не лише у сфері науки, медицини чи бізнесу, а й активно проникає у світ мистецтва та культури.

Він використовується для створення музики, картин, літературних текстів і навіть кіно. Програми на основі ШІ можуть генерувати мелодії, підбирати гармонії, створювати ритми або писати тексти й сценарії. У сфері візуального мистецтва — генерують картини, стилізовані під відомих художників або створені у власному, унікальному стилі.

Програми на зразок *DALL-E*, *Midjourney* або *ChatGPT* уже допомагають митцям у всьому світі реалізовувати їхні ідеї, експериментувати зі стилями, сюжетами, композиціями. До прикладу, художник може задати тематику і стиль майбутньої картини, а програма створить десятки варіантів — від класичного реалізму до футуристичних абстракцій.

ШІ також виявляє приховані шари на полотнах, які були переписані або замальовані іншими митцями чи самим автором. Завдяки технології глибокого аналізу зображень можна “побачити” початковий ескіз або першу версію картини, відновлюючи таким чином втрачені частини історії мистецтва. [3]

Однак постає питання: чи можна вважати такі роботи справжнім мистецтвом?

Дж. Зилінська досліджує питання «Чи можуть комп’ютери бути творчими?» і порівнює механізми прийняття рішень у процесі творчості людиною та комп’ютером, що обробляє дані на основі алгоритму. Дослідниця дійшла очевидного висновку, що одним із ранніх методів залучення штучного інтелекту до мистецтва є імітація. «Цей спосіб художнього виробництва відходить від класичної концептуалізації мистецтва з точки зору мімезису, тобто імітації природи та її репрезентації» [4, с. 42]

Традиційно творчість сприймалася як результат людського досвіду, натхнення та унікальних здібностей. ШІ ставить під сумнів цю концепцію, автоматизуючи процеси, що раніше вважалися суто людськими. У роботах, створених ШІ, творча діяльність більше нагадує алгоритмічне комбінування та відтворення вже існуючих шаблонів. Проте, деякі

науковці стверджують, що це не просто копіювання, а новий вид співтворчості, де ШІ виконує роль «асистента» [1, с. 81]

ШІ справді здатен відтворювати художні елементи — колір, форму, ритм, композицію, — проте йому бракує головного: людських емоцій і переживань. Мистецтво завжди пов'язане з емоціями, почуттями та духовним досвідом людини. У творах мистецтва ми бачимо відображення людської душі — радості, болю, любові, натхнення. Алгоритм може наслідувати стиль, але не може відчувати натхнення, біль чи радість, які спонукають людину до творчості. Тому твори, створені штучним інтелектом, радше слід сприймати як результат співпраці людини й технології, а не як повністю самостійне мистецтво.

Попри це, роль людини у творчості не зникає. Навпаки, вона набуває нового змісту. Людина формує ідею, задум, задає емоційний і концептуальний напрямок, тоді як ШІ виступає інструментом реалізації цих задумів. Можна сказати, що тепер людина і машина працюють у парі: автор створює задум, а технологія допомагає його втілити швидше й точніше. Така взаємодія робить процес творчості більш відкритим, динамічним і гнучким.

Отже, роль людини змінюється — з автора вона перетворюється на куратора творчого процесу, який керує, спрямовує, відбирає найкращі результати. У цьому й полягає новий тип творчої відповідальності: не лише створити, а й осмислити те, що створено разом із машиною.

Штучний інтелект активно використовується й для створення ілюстрацій та обкладинок. Подібні дискусії не минули й України.

Наприклад, українське “Видавництво Старого Лева” нещодавно експериментувало з використанням ШІ Midjourney для створення ілюстрацій до книги Марини Пономаренко “Книжка любові та люті”. Цей підхід викликав дискусії щодо художньої цінності та авторських прав на такі зображення. Художниця Ксенія Забродська, яка й займалася ілюстраціями до книги, заявила, що створює візуальні враження за допомогою різних інструментів, які відрізняються одне від одного: це можуть бути як графічні та 3D-редактори, так і комплексні рішення, навіть рушії, що вимагають навичок програмування.

“Коли з'явився інструмент, який дозволив «запрограмувати» створення візуального враження просто правильним вибором слів, — я була однією з перших, хто підписався і був запрошений у бету. Далі — розуміння, що можливості штучного інтелекту при створенні зображень безмежні, і можна поєднати непоєднуване”, — розповідає сама Забродська. [2]

Також нещодавно, видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» опинилося в центрі суперечки через використання згенерованого ШІ зображення (яке своєю чергою могло бути створеним з іншого ШІ-арту) для обкладинки нового видання.

Деякі критики обурилися, що дизайн обкладинки створювався не в класичній моделі колективної роботи з ілюстратором. Але, можливо, ми є свідками народження нового типу автора? Того, хто отримує ще більше варіантів для вибору — у процесах, інструментах, техніках, а головне — у доступності реалізації задумів. І в цьому сенсі читач завжди має можливість обирати серед широкого спектра творчих підходів. [5]

Обкладинки для своїх книжок за допомогою ШІ уже створює:

- видавництво "Темпора" — "Краще не читай" Каті Орловської, "Правік та інші часи" Ольги Токарчук;
- "Бородатий Тамарин" — Анне Свердруп-Тайгесон "Жаль, дзижчи, кусай. Навіщо нам комахи".
- видавництво "Ранок" — "Хочу на Марс", під керівництвом редакторки Мар'яни Горянської та дизайнера Олександра Ковалєвського

Отже, штучний інтелект — це та реальність, у якій ми вже існуємо. Нейромережі будуть розвиватися й надалі, а людство вчитиметься, як з ними співіснувати, приймати нові виклики та намагатися контролювати.

Попри це, взаємодія людини й ШІ відкриває нову епоху співтворчості, у якій технології стають не конкурентом, а союзником. Вони допомагають людині виходити за межі звичного, експериментувати з формами, стилями й ідеями. Це особливо важливо у сучасному світі, де творчість перестає бути привілеєм небагатьох і стає доступною кожному, хто має бажання творити.

Тому, головне завдання сучасного митця — зберегти людяність у цифровому світі, використовуючи штучний інтелект не як заміну, а як інструмент для посилення власного голосу. Саме у цьому полягає майбутнє культури — у гармонійному поєднанні розуму й емоцій, технології й духовності, алгоритму й натхнення

ЛІТЕРАТУРА

1. Антіпіна, І. (2024). Штучний інтелект як інструмент трансформації культурологічних ідей. *Часопис Національної музичної академії України ім.П.І.Чайковського*, (3(64), 74–90. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3\(64\).2024.314744](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3(64).2024.314744)
2. Бондарева В. Штучний інтелект у книжковій індустрії: про ШІ у літературі. *DeTalks*. URL: <https://www.detalks.media/post/shtuchnyi-intelekt-u-knyzhkovii-industrii-novi-horyzonty-tvorchosti>
3. Івчик Н. Як штучний інтелект допомагає відтворювати втрачені картини. URL: <https://nataliaivchyk.com/yak-shtuchnyj-intelekt-dopomagaye-vidtvoryuvaty-vtracheni-tvory-mystetstva/>

4. Чібалашвілі, А. (2021). Штучний інтелект у мистецьких практиках. *Збірник наукових праць СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО*, (17), 41–50. <https://doi.org/10.31500/2309-8813.17.2021.248425>

5. Як ІІ використовують в літературі та мистецтві: досвід України та світу. *AIN – новини ІТ, бізнесу та стартапів в Україні*. URL: <https://ain.ua/2025/04/05/ai-v-mistectvi-kolonka/>

УДК 008:426.459.4(033.1)

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕСТЕТИЧНІ СТАНДАРТИ СУСПІЛЬСТВА

Христина СТОРОЩУК, Назарій АГАФОНОВ

Науковий керівник – Анна СЕРГІЇВНА МАРМУЛЯК,

*Доктор філософії, викладач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

У сучасному світі інформаційно-комунікаційні технології формують нову культурну парадигму, яку дослідники визначають як цифрову культуру. Вона охоплює всі сфери життєдіяльності людини — від освіти й комунікації до мистецтва та моралі. Цифрова культура є не лише результатом технічного прогресу, а й якісно новою формою соціокультурної взаємодії, у межах якої відбувається переосмислення понять етики, естетики й творчості [1, с. 12].

Цифрова культура — це не просто технологічне нововведення, а новий спосіб буття людини у світі інформації. У цифровому середовищі змінюються цінності, комунікативні норми, критерії краси, а також сам механізм творчості. Людина дедалі частіше взаємодіє зі світом не безпосередньо, а через технологічних посередників — екрани, платформи, алгоритми, системи штучного інтелекту. Це породжує культуру, у якій провідну роль відіграють не матеріальні артефакти, а цифрові образи [2, с. 77].

Цифровізація впливає на три основні виміри культури: комунікаційний, естетичний і моральний. По-перше, змінюється структура комунікації. Якщо традиційна культура ґрунтувалася на вертикальній передачі знань (учитель — учень, автор — читач), то цифрова — на горизонтальній взаємодії, де кожен користувач є водночас споживачем і творцем контенту. Соціальні мережі, блоги, відеоплатформи зробили творчість масовим явищем, але водночас — поверхневим і короткотривалим [3, с. 45].

По-друге, естетика цифрової епохи дедалі більше визначається технічними можливостями медіа. Алгоритми рекомендацій, фільтри, генератори зображень і текстів, VR-середовища формують нові візуальні коди, які задають суспільству стандарти краси. Класичні